

توسعه گردشگری در شهرهای ساحلی و امنیت اجتماعی (مطالعه موردی: شهر تنکابن)

مهدی رمضانزاده لسیوئی - استادیار مدیریت جهانگردی دانشگاه مازندران
سعیدرضا اکبریان رونیزی - استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی دانشگاه شیراز
حدیثه رضانی‌فر - دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی گرایش بررسی مسائل اجتماعی دانشگاه علوم و تحقیقات
زهرا حیدری - دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی دانشگاه تهران

پذیرش مقاله: ۱۳۹۳/۱۱/۱۸   تأیید مقاله: ۱۳۹۴/۰۷/۲۶

چکیده

گردشگری ساحلی از جمله گونه‌های گردشگری است که رواج آن پیامدهای مثبت و منفی فراوانی برای جامعه میزبان دارد. از پیامدهای منفی توسعه این گونه گردشگری می‌توان به برهم خوردن نظم عمومی و به دنبال آن اختلال در امنیت اجتماعی جامعه محلی اشاره کرد. بر همین اساس، هدف پژوهش حاضر بررسی وضعیت توسعه گردشگری در شهر ساحلی تنکابن و تأثیر آن بر امنیت جامعه است. تحقیق از لحاظ هدف کاربردی و روش اجرای آن توصیفی تحلیلی است. برای جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز از دو روش اسنادی و میدانی استفاده شده که روش میدانی مبتنی بر استفاده از ابزار پرسش‌نامه است. جامعه آماری تحقیق شهر تنکابن با حجم نمونه ۳۶۰ نفر بوده که به روش نمونه‌گیری ساده انجام گرفته است. همچنین به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها، از روش‌های آماری (توصیفی و استنباطی) استفاده شده است. با توجه به نوع سؤالات تحقیق و ماهیت داده‌ها از آزمون‌های T تک‌نمونه‌ای، ضریب هم‌بستگی پیرسون و نیز برای میزان اثرگذاری گردشگری بر امنیت اجتماعی از رگرسیون خطی ساده استفاده شده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که توسعه گردشگری در شهر تنکابن در وضعیت مطلوبی قرار داشته و جامعه میزبان از آینده گردشگری حمایت‌شایان توجهی دارند. همچنین نتایج دیگر نشان‌دهنده آن است که توسعه گردشگری در شهر تنکابن تأثیر منفی بر امنیت جامعه گذاشته و باعث کاهش امنیت اجتماعی شهر شده است.

کلیدواژه‌ها: امنیت اجتماعی، شهر تنکابن، گردشگری ساحلی.

مقدمه

شهرهای ساحلی به دلیل داشتن مناظر زیبا و آب و هوای مناسب هر ساله پذیرای گردشگران زیادی از سراسر کشورند. با توجه به مسائل و مشکلات جامعه امروز، افراد برای گذران اوقات فراغت و فرار از مشکلات زندگی، محیط‌های آرام و خوش آب‌وهوا به‌ویژه شهرهای ساحلی شمال را برای تفریح انتخاب می‌کنند. حضور تعداد زیاد گردشگران در منطقه پیامدهای اقتصادی، اجتماعی و... فراوانی را به همراه دارد. از جمله مسائل بسیار مهمی که در حوزه مطالعات و توسعه گردشگری توجه به آن ضروری است، موضوع امنیت اجتماعی است. امنیت اجتماعی از دیرباز موضوع توجه افراد و حکومت‌ها بوده است؛ به گونه‌ای که می‌توان آن را عامل توسعه و پیشرفت جامعه دانست. بر این اساس با توجه به الزامات توسعه گردشگری به بحث امنیت اجتماعی باید بیشتر از گذشته توجه شود؛ زیرا حضور گردشگران در یک منطقه به عنوان یک عنصر بیگانه و ناآشنا به قوانین و مقررات یک جامعه باعث برهم خوردن نظم و تعادل جامعه می‌شود و از این رو تهدیدی بر امنیت اجتماعی جامعه میزبان است. این موضوع نقش و مسئولیت برنامه‌ریزان و عوامل نیروی انتظامی را بیش از پیش نمایان می‌کند، زیرا امنیت در تمامی ابعاد ذهنی و عینی آن از جمله نیازهای اساسی بشر است که باید تأمین گردد.

امنیت و گردشگری دو موضوع بسیار مهم بوده که موضوع توجه مسئولان و برنامه‌ریزان است. توسعه گردشگری با توجه به پیامدهایی که در جامعه به همراه دارد، مورد توجه بسیاری از نهادها و افراد قرار گرفته و ضرورت بحث در این زمینه را مشخص می‌کند. صنعت گردشگری در جوامع کنونی به مثابه تولیدکننده ثروت و ایجاد اشتغال شناخته شده است؛ به گونه‌ای که می‌توان بیان داشت در جوامعی که امکانات صنعتی برای رشد و توسعه وجود ندارد، گردشگری می‌تواند بهترین صنعت برای رشد آنها باشد. شهرهای شمالی ایران هم به دلیل نبود امکانات صنعتی و افول فعالیت‌های کشاورزی در سال‌های اخیر، با توجه به موقعیت جغرافیایی و آب و هوای مناسب بهترین مقصد برای گذران اوقات فراغت و گردشگری شناخته شده است. به دنبال افزایش حضور گردشگران در منطقه، تغییراتی را از نظر اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در جامعه شاهد بوده‌ایم که می‌توان آنها را به دو دسته مثبت و منفی تقسیم کرد. از جمله پیامدهای گردشگری در زمینه اقتصادی می‌توان به درآمد اضافی و توسعه و گسترش فرصت‌های شغلی که نقش مهمی را در فقرزدایی و رونق منطقه بر عهده دارد، اشاره کرد. از طرف دیگر، این روند باعث کاهش مهاجرت به مناطق دیگر بوده و بازاری برای فروش محصولات بومی را فراهم آورده است (قدیری، ۱۳۸۵: ۱۴۵). علاوه بر پیامدهای مثبت اقتصادی، این جریان دارای پیامدهای منفی از جمله افزایش هزینه خدماتی مثل جمع‌آوری زباله، خدمات دارویی و مخارج پلیس نیز بوده است (شارپلی، ۱۳۸۰: ۷۶) در کنار پیامدهای اقتصادی نباید پیامدهای اجتماعی و فرهنگی آن را نادیده گرفت. این پیامدها شامل حفظ آثار و بناهای تاریخی و فرهنگی، احیا شدن آداب و رسوم و آیین‌های فراموش شده است. از طرف دیگر، ورود گردشگران به یک منطقه باعث گسترش ارتباطات می‌شود و افزایش آگاهی مردم منطقه را به همراه دارد (قدیری، ۱۳۸۵: ۱۴۵). گردشگری علاوه بر پیامدهای مثبتی که در زمینه اجتماعی و فرهنگی دارد، دارای پیامدهای منفی نیز بوده است که توجه به آنها از دیدگاه جامعه‌شناختی اهمیت اساسی دارد. در زمینه پیامدهای منفی می‌توان به شکل‌گیری رفتارهای ضداجتماعی فراوان به دلیل هجوم زیاد گردشگران به یک منطقه اشاره کرد. همچنین آشنایی ساکنان محلی با

عقاید جدید گردشگران که در تقابل با ارزش‌های فرهنگی موجود در منطقه است، باعث وجود تعارض در افراد می‌شود (شارپلی، ۱۳۸۰: ۷۸). در همین ارتباط، موضوع امنیت اجتماعی نیز مطرح می‌گردد که نمی‌توان آن را نادیده گرفت؛ چرا که بین نظم، امنیت و گردشگری هم‌بستگی وجود دارد و تا امنیت اجتماعی در یک منطقه برقرار نگردد، گردشگری و توسعه آن برای یک جامعه نمی‌تواند از اهمیت مطلوبی برخوردار گردد. اگر توسعه گردشگری به زیرساخت‌های امنیتی جامعه آسیب وارد کند، دیگر توسعه معنایی ندارد. بنابراین همه نظام‌های اجتماعی دنیا سعی در برقراری توازن بین توسعه گردشگری و امنیت جامعه داشته‌اند. در این راستا شهر تنکابن با داشتن سواحل زیبا و اقلیم مناسب و دیگر جاذبه‌های طبیعی یکی از مقاصد گردشگران داخلی به شمار می‌رود. شهر تنکابن از زمان‌های بسیار دور به دلیل وجود دریای خزر در شمال و جلگه حاصلخیز در قسمت میانی و جنگل انبوه در کوه‌های سر به فلک کشیده در قسمت جنوب دریا و دارا بودن شرایط آب و هوایی مطلوب و طبیعت زیبا همواره مرکز توجه گردشگران بوده است. از طرف دیگر، دسترسی آسان به سواحل تنکابن با وجود برخورداری از تأسیسات اقامتی و تفریحی و نزدیکی به مبدأ گردشگری (تهران)، امروزه پذیرای گردشگران زیادی است. حجم بالای گردشگر در سواحل این شهر در کنار تأثیرات مثبت، پیامدهای منفی نیز به همراه داشته است. بر این اساس این مقاله سعی دارد تا ابعاد امنیت اجتماعی جامعه میزبان را بر اثر توسعه گردشگری بررسی کند. در این راستا، این تحقیق در پی پاسخ‌گویی به دو سؤال اصلی است: الف) رضایت‌مندی جامعه میزبان از توسعه گردشگری در شهر ساحلی تنکابن به چه میزان است؟ ب) توسعه گردشگری چه تأثیری بر امنیت اجتماعی ساکنان محلی شهر ساحلی تنکابن داشته است؟»

مبانی نظری

امنیت به مفهوم رهایی از ترس و خطر و احساس دوری از هر گونه تعهد، یکی از نیازهای اصلی و اساسی انسان‌ها از آغاز زندگی بوده است. امنیت به این معنا پیوند عمیقی با ساختارهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جامعه دارد. واژه Security برگرفته از ریشه لاتین واژه Secures است که در لغت به معنای نداشتن دلهره و دغدغه است. بنابراین معنای لغوی امنیت، رهایی از تشویش، اضطراب، بی‌اطمینانی و مخاطرات است. امنیت امری ذهنی و نسبی است و معنای لغوی آن رهایی از تشویش است. امنیت در فضای اجتماعی قابل تحقق است و امنیت مطلق وجود ندارد و هر گونه رهایی از تشویش با سطحی دیگر از آن همراه است (نصیری، ۱۳۸۱: ۱۱۶-۱۱۵). امنیت اجتماعی را از حیث شمولیت و فراگیری می‌توان امنیت عمومی نیز قلمداد کرد که حوزه‌های امنیت جمعی و گروهی را می‌تواند پوشش دهد. در میان نظریه‌پردازان مفاهیم امنیتی، امنیت اجتماعی توانمندی جامعه برای مراقبت از خود در شرایط تغییر و تهدیدات عینی و احتمالی تعریف شده است و بر ارتباط نزدیک میان هویت جامعه و امنیت تأکید دارد و خاطر نشان می‌کند که جامعه امنیت هویتی‌اش را می‌طلبد (نوید نیا، ۱۳۸۵: ۶۲). بر این اساس، امنیت اجتماعی آرامش و آسودگی خاطری است که هر جامعه موظف است برای اعضای خود ایجاد کند و غالباً به امنیت شغلی، اقتصادی، سیاسی و قضایی تقسیم می‌شود (رجبی‌پور، ۱۳۸۲: ۱۴). بنابراین می‌توان بیان داشت که امنیت اجتماعی احساس امنیت افراد در زمینه مالی، اخلاقی، روحی و روانی فرهنگی و اجتماعی و میزان برخورداری از امکانات لازم در راستای بهبود وضعیت اجتماعی است. انسان‌ها برای تسلط بر طبیعت،

فرار از ناامنی و تأمین نیازهای اساسی و دستیابی به احساس ایمنی، زندگی اجتماعی را انتخاب کرده‌اند. بنابراین به موازات گسترش اجتماعات و پیچیده‌تر شدن روابط و تعاملات اجتماعی، تأمین اجتماعی افراد تحت تأثیر قرار گرفته است. انسان برای فرار از ناامنی و دستیابی به احساس امنیت، جامعه را تشکیل داد، ولی به‌زودی دریافت که این بار امنیتش نه تنها از سوی طبیعت و عوامل طبیعی، بلکه از سوی انسان‌ها و عوامل اجتماعی و اقتصادی و سیاسی نیز تهدید می‌شود. از این رو دغدغه همیشگی او برای دستیابی به احساس امنیت در مقوله احساس امنیت اجتماعی ظهور کرد که در پی تأمین آن علل و اسباب لازم را باید شناخت (نبوی و همکاران، ۱۳۸۹: ۷۴). بنابراین با توجه به نقش مهم امنیت اجتماعی در زندگی افراد لازم است همه عوامل تأثیرگذار بر امنیت اجتماعی در جامعه شناسایی گردد.

گردشگری از جمله عواملی است که در جامعه امروز می‌تواند نقش مهمی در ایجاد نظم یا برهم خوردن نظم عمومی داشته باشد. رشد و توسعه فعالیت‌های گردشگری می‌تواند باعث بروز تغییرات عمیق در بسیاری از شاخص‌های عینی و ذهنی و ویژگی‌های کلان اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و محیطی جوامع مقصد شود (Williams & Shaw, 1988). هجوم تعداد زیاد گردشگران در یک منطقه با فرهنگ‌ها و آداب و رسوم مختلف و آشنا نبودن آنها با فرهنگ و قوانین جامعه میزبان مشکلات فراوانی را برای جامعه میزبان به وجود می‌آورد که در صورت مدیریت نشدن صحیح، پیامدهای منفی حاصل از این صنعت بیشتر از پیامدهای مثبت آن خواهد بود. از طرفی، همچنین نبود مدیریت امنیت اجتماعی را با مشکل مواجه می‌کند و به تبع آن افراد دیگر رغبتی به حضور گردشگران در منطقه نشان نمی‌دهند و ادامه روند توسعه آن با مشکل مواجه خواهد شد. لغت گردشگری Tourism از کلمه Tour به معنای گشتن اخذ شده است. در فرهنگ وبستر گردشگری به عنوان سفری که در آن مسافرتی به مقصد انجام گیرد و سپس بازگشتی به محل سکونت را در بر داشته باشد اطلاق می‌شود (پاپلی یزدی، ۱۳۸۵: ۱۸). مفهوم گردشگری ساحلی استقبال طیف گسترده‌ای از گردشگری، اوقات فراغت، تفریح و سرگرمی را در بر می‌گیرد که در منطقه ساحلی و فراساحلی، یا آب‌های ساحلی قرار دارد (Hall, 2001: 602). ریشه‌های گردشگری ساحلی به دوران روم برمی‌گردد؛ هنگامی که برای اولین بار ویلایی در منطقه ساحلی شبه‌جزیره ایبینه ساخته شد. بعدها در اواسط قرن ۱۸، گردشگری ساحلی عموماً به خواص درمانی از دریا و خورشید در ساحل محدود شد و امروزه دریا، ماسه و خورشید در ساحل به عنوان یکی از جاذبه‌های اصلی گردشگری به شمار می‌آید (UNEP, 2009: 10).

امروزه گردشگران مناطق امن را برای گذران فعالیت‌های فراغتی انتخاب می‌کنند (Tralow, 2014: 169). با توجه به گزارش‌هایی که از حضور گردشگران در مقاصد گردشگری مبتنی بر نبود امنیت منتشر شد، در ادبیات دانشگاهی بر اصطلاحی با عنوان امنیت در گردشگری تأکید جدی شده است. هر چند امنیت در گردشگری به لحاظ مفهومی از نبود یکسانی رنج می‌برد (Tralow, 2014: 26)، اما نکته قابل درک این است که سطوح بالای امنیت وقتی در گردشگری ایجاد می‌شود که کیفیت غذا، بهداشت، اقامتگاه، فعالیت‌ها، تسهیلات حمل‌ونقل و خدمات سلامتی همه به‌دقت در فرایند برنامه‌ریزی لحاظ شوند (حاجی اسماعیلی و کیانپور، ۱۳۹۳: ۴۷). وقوع جرم در گردشگری نه تنها موجب می‌شود گردشگران مناطق جرم‌خیز را انتخاب نکنند، بلکه می‌تواند آینده پیامدهای مثبت گردشگری برای ساکنان محلی را هم با چالش روبه‌رو کند (Manfred and Pizam, 2006: 100). این شرایط می‌تواند برعکس هم باشد؛ یعنی گردشگران

مشکلات ناامنی را برای جوامع محلی به وجود آورند. گردشگری پدیده‌ای اجتماعی است و یکی از اشکال زندگی اجتماعی محسوب می‌شود. به همین دلیل توجه به جنبه‌های اجتماعی و فرهنگی آن مانند رفتار افراد و گروه‌ها در ارتباط با گردشگری و تأثیرات گردشگری بر جامعه بسیار مهم است. گردشگری بر روابط بین جوامع و فرهنگ‌ها تأثیرهای عمیقی دارد و منشأ تغییر و تحولات و الگوبرداری‌های گوناگون است (زکی، ۱۳۸۴: ۲۳۰). تأثیرهای مثبت گردشگری در زمینه اجتماعی و فرهنگی حفاظت از میراث فرهنگی سنتی، تشریفات، آداب و رسوم، موسیقی محلی و هنر است. همچنین می‌توان تکرار سریع فرهنگ و مفاهیمی را که ممکن است در جهان مدرن مفقود شوند بیان کرد (Angsana, 1996: 9). از طرفی هم می‌توان بیان کرد که کشورها نسبت به تأثیرات فرهنگی - اجتماعی توسعه گردشگری بسیار حساس‌اند. حضور گردشگران خارجی از کشورهای صنعتی توسعه‌یافته که فرهنگ و شیوه زندگی کاملاً متفاوتی با فرهنگ کشور مقصد دارند، موجب تنش بین مردم و گردشگران خواهد شد. تأثیرات اجتماعی و فرهنگی گردشگری مربوط به تغییراتی است که گردشگری در نظام ارزشی رفتار افراد، سبک زندگی و روابط خانوادگی و مراسم آنها ایجاد می‌کند (Mathieson and Wall, 1982: 113). گردشگران با ارزش‌های فرهنگی و سبک‌های زندگی متفاوتی وارد جامعه محلی می‌شوند که ارزش‌ها و سبک‌های منحصربه‌فردی دارد. این شکاف بین ارزش‌ها و فرهنگ‌ها و سبک زندگی گردشگران و جامعه محلی اگر به درستی پر نشود، می‌تواند هم امنیت گردشگران و هم امنیت جامعه میزبان را به خطر اندازد. این درگیری زمانی بیشتر می‌شود که بین گردشگران و مردم بومی از نظر اقتصادی و اجتماعی تفاوت فراوانی وجود داشته باشد (Marjavaara, 2008: 17). این تفاوت‌های بین افراد باعث بروز شرایط آشفته و ناهنجار در جامعه می‌شود و ناامنی و آسیب اجتماعی را تشدید می‌کند. ناامنی و آسیب‌های اجتماعی در شرایطی چون آنومی و بی‌سازمانی اجتماعی تشدید می‌شود. آنومی یا آشفتگی اجتماعی یک وضعیت بی‌قاعده یا ناهنجار است که در آن افراد قادر نیستند بر اساس یک نظام از قواعد مشترک ارتباط متقابل برقرار کنند و نیازهای خود را ارضا کنند که در نتیجه، نظم فرهنگی و اجتماعی از هم پاشیده می‌شود (رفیع پور به نقل از قاسمی، ۱۳۸۸: ۶). این وضعیت ناامنی و ناهنجاری در جامعه گردشگرپذیر را می‌توان تا حدودی به ازدحام و شلوغی در جامعه میزبان و از دست رفتن آسایش مردم بومی به عنوان یکی از تأثیرات منفی توسعه گردشگری (علیقلی‌زاده، ۱۳۸۷: ۹۸) نسبت داد. مدیریت نشدن گردشگری در منطقه منجر به تنش بین جامعه میزبان و گردشگران خواهد شد. از طرفی هم برخی نگرانی‌ها حاکی از آن است که توسعه صنعت گردشگری در یک جامعه باعث از دست دادن بسیاری از فرهنگ‌های موجود در جامعه می‌شود و از بین رفتن بسیاری از فرهنگ‌ها و آداب و رسوم سنتی در جامعه میزبان را به همراه دارد.

با توجه به مباحث مطرح‌شده درباره نقش گردشگری و تأثیر آن بر جامعه میزبان می‌توان بیان کرد که امنیت اجتماعی جامعه میزبان از جمله مواردی است که با توسعه گردشگری با چالش مواجه می‌شود. لذا این امر نیاز به بررسی بیشتر در این زمینه را گوشزد می‌کند.

در همین رابطه باید توجه داشت بررسی هر پدیده اجتماعی نیازمند نظریه‌هایی است تا محقق را به سمت درست

هدایت کند. بوزان^۱ امنیت اجتماعی را تأمین امنیت برای گروه‌های مختلفی می‌داند که به هویت‌های گوناگون منتسب‌اند. بوزان بحث خود را در باب امنیت اجتماعی با بیان معنای ارگانیک مطرح کرده است. به این صورت که نیروی بالقوه یا بالفعلی به عنوان تهدید برای هویت افراد جامعه وجود دارد. امنیت اجتماعی از نظر بوزان به حفظ ویژگی‌هایی ارجاع دارد که بر مبنای آن افراد خودشان را به عنوان عضو یک گروه قلمداد می‌کنند یا معطوف به جنبه‌هایی از زندگی فرد است که هویت گروهی او را سامان می‌بخشد (نوید نیا، ۱۳۸۴). در واقع آنچه باعث می‌شود گروه اجتماعی سامان گیرد، وابستگی و تعلق است که میان اعضای گروه وجود دارد و به آنها کلیت یکپارچه‌ای می‌بخشد که مبنای تعریف اعضا از هستی خویش و شناسایی دیگران به عنوان بیگانه و خارجی خواهد بود. پس گروه اجتماعی آن کلیت خاصی است که به اشتراک اعضای گروه در اندیشه و باورها، احساسات و عواطف، کردار و اعمال به وجود آمده است و از آن به عنوان «ما» یاد می‌کنند. بنابراین هر عامل و پدیده‌ای که باعث اختلال در احساس تعلق و پیوستگی اعضای گروه گردد، در واقع هویت گروه را به مخاطره انداخته و تهدیدی برای امنیت اجتماعی قلمداد می‌شود. بدین جهت بوزان مفهوم ارگانیک امنیت را هویت دانسته و امنیت اجتماع را مترادف امنیت هویت می‌داند. (نوید نیا، ۱۳۸۲: ۶۵). نظریه میتار^۲ درباره امنیت اجتماعی بر اساس مدلی نظام‌مند است. او در این کار به نظریه آنارشی اجتماعی بایلی اشاره کرده و مسائل را بر اساس سطوح متفاوت (افراد، گروه‌ها، سازمان، اجتماع) تحلیل کرده است و به جای تعادل از آنارشی (هرج و مرج) به عنوان وسیله‌ای برای اندازه‌گیری استفاده می‌کند. او در تئوری آنارشی اجتماعی از شش متغیر کلان اجتماعی نام می‌برد که عبارتند از جمعیت، اطلاعات، فضا، تکنولوژی، سازمان و سطح کیفی منیت. بر این اساس هر گروه اجتماعی که از میزان جمعیت، اطلاعات، فضا، تکنولوژی و سازمان‌دهی بیشتری برخوردار باشد، از امنیت اجتماعی بیشتری برخوردار است. طرف دیگر میتار به جای توجه به متغیرهای کلان در تعیین امنیت اجتماعی از تئوری آنارشی استفاده می‌کند و از آن با عنوان متغیر انحراف نام می‌برد. در واقع آنارشی صرف نظر از سطح تحلیل آن بیانگر سطحی از بی‌نظمی و هرج و مرج در روابط و الگوهای رفتاری است که به دلیل فقدان قدرت مرکزی بروز می‌کند. متغیر انحراف شامل همه پدیده‌های اجتماعی و فردی ناخواسته و مضر مانند اشکال متنوع جرم، آسیب‌های اجتماعی، جنگ‌های داخلی و بین‌المللی و حوادث فنی و طبیعی گوناگون است. بنابراین موضوع مهم این است که نظام اجتماعی به جای اینکه با معیار تعادل و نظم قابل تحلیل باشد، با انحراف قابل تحلیل است. به گونه‌ای که با حداقل رساندن انحراف می‌توان بر امنیت اجتماعی تأثیر گذاشت. پس برای دستیابی به سطح قابل قبولی از امنیت، به شناسایی متغیرهای نیازمندیم که بر انحراف تأثیر دارند (نوید نیا، ۱۳۸۲: ۷۳ - ۷۱). مولار^۳ با الهام از نظرهای بوزان و ویو در باب امنیت اجتماعی آن را از باب هدف و مرجع امنیت (یعنی تأمین امنیت برای چه کسانی است) و نوع تهدید (خطرها و آسیب‌هایی که مبارزه با آنها هدف امنیت است)، بررسی کرده است. وی امنیت را در سه شکل ملی، اجتماعی و انسانی در نظر گرفته است و به تعیین حد و مرز هر یک روی آورده است (مولار به نقل از کامران، ۱۳۸۹: ۴۸). وی تأکید دارد که امنیت اجتماعی را می‌توان به عنوان یک

1. Bozan
2. Mitar
3. Molar

مفهوم فرضی برای هر جمع انسانی به کار برد و آن عبارت است از قابلیت پذیرش داخلی برای تکامل الگوهای سنتی زبان، فرهنگ، انجمن‌ها، مذهب، هویت ملی و رسوم. با توجه به نظریه‌های مطرح‌شده، می‌توان شاخص‌های نبود امنیت اجتماعی را در قالب مواردی همچون افزایش افراد شرور، افزایش عوامل پخش مواد مخدر، گسترش فرهنگ مصرف مواد مخدر، افزایش اعتیاد در بین جوانان، رواج مدها و الگوهای غربی، افزایش دلبستگی جوانان به مظاهر فرهنگ غربی، گسترش بی‌اعتمادی مردم به همدیگر، افزایش خشونت، کاهش عدالت اجتماعی، افزایش بی‌بندوباری، افزایش کلاهبرداری، افزایش سرقت، گسترش فرهنگ دروغ‌گویی برای نیل به اهداف، کاهش توجه به ناراحتی دیگران، افزایش علاقه به امور شخصی، کاهش تفاهم نسل قدیم و جدید، افزایش فساد اخلاقی، افزایش مزاحمت‌های خیابانی، افزایش هزینه‌های مردم برای مسائل امنیتی و حفاظتی (نظیر قفل، آژیر، دزدگیر)، افزایش افراد کلاهبردار، کاهش میزان اعتماد مردم به همسایگان، اقوام و آشنایان (دلاور، ۱۳۸۶: ۱۶۲ - ۱۶۱) برشمرد. در مجموع با توجه به نظریه‌های مطرح‌شده و شاخص‌های مطرح در زمینه امنیت اجتماعی، در این پژوهش با ترکیب این سه نظریه، تأثیر گردشگری بر امنیت اجتماعی شهر تنکابن تجزیه و تحلیل می‌شود.

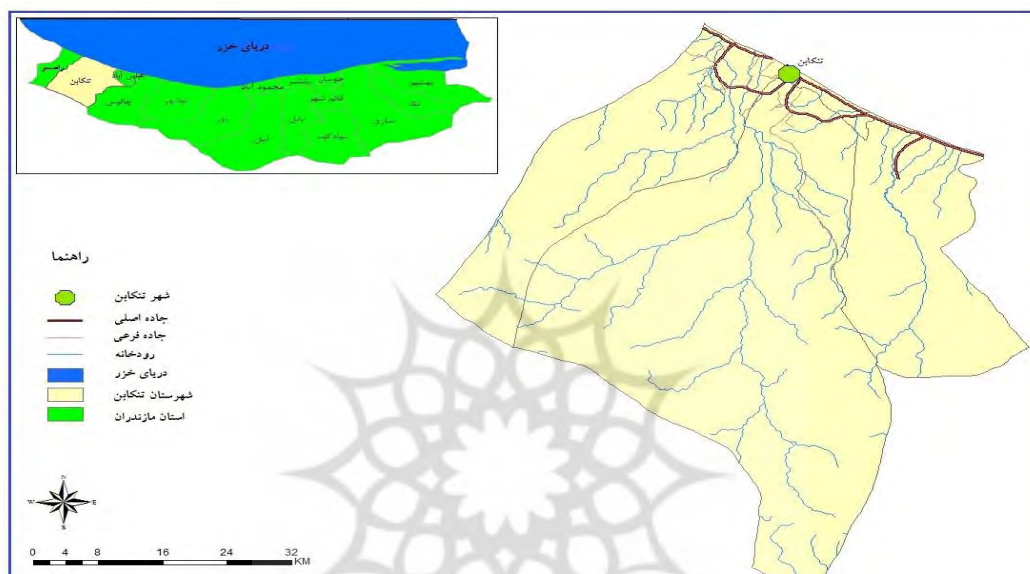
روش تحقیق

تحقیق حاضر توصیفی - تحلیلی و به روش پیمایش میدانی انجام گرفته است، ابتدا مطالعات کتابخانه‌ای در زمینه موضوع صورت گرفت تا اطلاعات مورد نیاز جمع‌آوری و بر اساس آن مفهوم امنیت و توسعه گردشگری به عنوان متغیرهای اصلی تحقیق عملیاتی شوند. همچنین با استفاده از روش میدانی (ابزار پرسش‌نامه) دیگر داده‌های لازم جمع‌آوری شده است. برای سنجش پایایی تحقیق از آلفای کرونباخ استفاده شد که عدد آلفا در این تحقیق ۰/۷۶ محاسبه شده است. این مقدار بیانگر پایایی مناسب سؤالات پرسش‌نامه است. سطح توسعه گردشگری به عنوان متغیر مستقل پژوهش و با استفاده از متغیرهایی مانند تعداد گردشگران ورودی، وابستگی اقتصادی منطقه به گردشگری، وابستگی شغلی منطقه به گردشگری و سرمایه‌گذاری‌های بخش خصوصی در راستای ایجاد زیرساخت‌ها و امکانات گردشگری تعریف عملیاتی شده است. همچنین برای بررسی امنیت اجتماعی در جامعه میزبان مؤلفه‌های اعتماد، امنیت محیط زیست انسانی، تغییرات فرهنگی، ارزش‌های اخلاقی، کنترل نیروی انتظامی، ازدحام جمعیت و آلودگی، انتخاب شده‌اند. جامعه آماری تحقیق شامل ۶۸۱۶۳ نفر از شهروندان شهر تنکابن است. با توجه به حجم زیاد جامعه آماری برای تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شد و بر این اساس، حجم نمونه شامل ۳۶۰ نفر محاسبه گردید. همچنین داده‌های جمع‌آوری‌شده با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS پردازش شد و بر حسب سطوح سنجش متغیرها و نیز اهداف تحقیق از آزمون‌های مقایسه میانگین، آزمون T و هم‌بستگی و تحلیل رگرسیون استفاده شد.

معرفی شهر تحت مطالعه

محدوده تحت مطالعه شهر ساحلی تنکابن است که در غرب استان مازندران در بین شهرستان‌های رامسر و عباس‌آباد قرار دارد (شکل ۱). تنکابن با برخورداری از ظرفیت‌های طبیعی (دریا، ساحل، آبشارها، جنگل، کوه‌ها، اقلیم مناسب)،

تاریخی و فرهنگی امروزه به عنوان یکی از مهم‌ترین مقاصد گردشگری داخلی به شمار می‌رود. قرار گرفتن بر سر راه گردشگری ساحلی دریای خزر و نزدیکی به تهران از مهم‌ترین عوامل فضایی- مکانی است که باعث شده این شهر در مرکز توجه مسافران برای انجام فعالیت‌های گردشگری قرار گیرد. بر اساس آخرین اطلاعات منتشرشده از سوی مرکز آمار ایران، کل جمعیت شهرستان تنکابن ۱۵۳۹۴۰ نفر و ۴۸۸۷۵ خانوار است که ۲۲۶۸۸ خانوار با جمعیت ۷۰۵۲۳ نفر در شهرها زندگی می‌کنند (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰).

شکل ۱. موقعیت محدوده تحت مطالعه

(منبع: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰)

یافته‌های پژوهش و تجزیه و تحلیل

- از مجموع حجم نمونه آماری تحقیق ۵۰ درصد آن معادل ۱۸۰ نفر زن و ۵۰ درصد آن معادل ۱۸۰ نفر مرد در رده‌های سنی ۱۷ تا ۶۵ سال بودند. در این میان ۴۳/۹ درصد مجرد و ۵۴/۱ درصد را افراد متأهل تشکیل می‌دهند.

- بررسی و تحلیل میزان رضایت‌مندی شهروندان از توسعه گردشگری بیانگر آن است که این شاخص بالاتر از حد متوسط (۳) قرار دارد. در همین رابطه ۵۵/۷ درصد پاسخ‌گویان رضایت‌مندی از گردشگری در این شهر را در حد متوسط و ۲۶/۸ درصد در حد کم و خیلی کم و ۱۷/۵ درصد در حد زیاد ارزیابی کرده‌اند. در مجموع با توجه به مقدار p value ملاحظه می‌شود توافق معناداری در زمینه رضایت‌مندی از توسعه گردشگری در شهر تنکابن بین پاسخ‌گویان وجود دارد ($p=0/001$) (جدول ۱).

جدول ۱. میزان رضایتمندی شهروندان منطقه تحت مطالعه از گردشگری

درصد	
۲۶/۸	کم و خیلی کم
۵۵/۷	متوسط
۱۷/۵	زیاد و خیلی زیاد
۳/۱	میانگین رضایتمندی شهروندان از گردشگری
۱۰/۷۴	انحراف معیار
۳۴/۴۱	Chi-square
۰/۰۰۱	سطح معناداری

منبع: یافته‌های میدانی، ۱۳۹۳

- نتایج بررسی وضعیت توسعه گردشگری در شهر تحت مطالعه بر اساس روش T تک‌نمونه‌ای نشان می‌دهد که میانگین پاسخ‌ها با $3/3$ (Test Value=3) در سطح ۹۹ درصد اطمینان معنادار است و نشان از آن دارد که توسعه فعالیت‌های گردشگری و جایگاه آن در اقتصاد و معیشت محلی از نظر جامعه نمونه آماری تأیید شده است (جدول ۲). در این زمینه، مشاهدات میدانی هم حکایت از آن دارد که در چهره شهر تنکابن (وجود و رونق خدمات و تسهیلات گردشگری) به‌ویژه در ایام تعطیل و فصول گرم سال تغییرات و تحولات فراوانی به‌وجود می‌آید. همچنین مصاحبه با مسئولان شهر مبین این است که کارکرد اصلی شهر در کنار فعالیت‌های خدماتی، کارکرد گردشگری است.

جدول ۲. وضعیت توسعه گردشگری در منطقه تحت مطالعه از دیدگاه جامعه میزبان

میانگین پاسخ‌ها	تعداد جامعه نمونه	Test Value	سطح معناداری	نتیجه آزمون
۳/۳	۳۶۰	۲۵	۰/۰۰۱	تأیید فرضیه
توسعه گردشگری در منطقه تحت مطالعه				

منبع: یافته‌های میدانی، ۱۳۹۳

- رشد فعالیت‌های گردشگری، تأثیرات مشخصی بر مؤلفه‌های امنیت اجتماعی در مقصد تحت مطالعه بر جای گذاشته است که مجموعاً در قالب تأثیرات مطلوب و نامطلوب قابل بررسی است. معرف‌های مربوط به متغیر وابسته این تحقیق ترکیبی از اعتماد، ازدحام جمعیت و ترافیک، ارزش‌های اخلاقی، وضعیت فرهنگی، رضایتمندی از عملکرد نیروی انتظامی و رضایتمندی از وضعیت محیط زیست انسانی است. در این رابطه، بررسی‌ها بیانگر آن است ارزش‌های اخلاقی از دیدگاه جامعه نمونه در سطح بالایی تغییر کرده است. به‌طوری که بیش از ۵۰ درصد پاسخ‌گویان گزینه‌های زیاد و خیلی زیاد را انتخاب کرده‌اند. این وضعیت درباره گویه‌های فرهنگ و آداب و رسوم با شدت بیشتر هم صادق است. به‌طوری که حدود ۶۹/۴ درصد افراد به میزان زیاد و خیلی زیاد معتقد به تغییر بوده‌اند. با توجه به گویه‌هایی که این متغیر را بررسی کرده، باید بیان کرد که افراد معتقدند مزاحمت‌های خیابانی، بی‌بندوباری و شمار معنادان با توسعه گردشگری در جامعه افزایش یافته است. با توجه به آنچه در قسمت مبانی بیان گردید، تغییر در فرهنگ و آداب و رسوم بیشتر از دیگر

موارد تحت تأثیر توسعه گردشگری است؛ چرا که حضور گردشگران با فرهنگ‌های مختلف در یک منطقه باعث می‌شود که جامعه میزبان هم تحت تأثیر قرار گیرد. داده‌های این تحقیق نیز بیان‌کننده این وضع است.

از دیگر موارد، تأثیرگذاری توسعه گردشگری بر وضعیت امنیت محیط انسانی شهر بوده است. به گونه‌ای که ۶۸/۸ درصد افراد به آسیب‌دیدگی زیاد و خیلی زیاد محیط زیست انسانی در اثر توسعه گردشگری اشاره دارند. در این منطقه نیز همانند دیگر مقاصد گردشگری محیط زیست بیشتر آسیب می‌بیند. این می‌تواند ناشی از عملکرد نامناسب دستگاه‌های مرتبط و عدم برنامه‌ریزی دقیق درباره توسعه گردشگری باشد. همچنین در زمینه تأثیرات توسعه گردشگری بر کاهش اعتماد نشان می‌دهد ۴۴/۲ درصد افراد (به میزان زیاد و خیلی زیاد) معتقدند که اعتماد بین افراد کاهش یافته و دیگران نمی‌توانند در حل مشکلاتشان به آنها کمک کنند. با توجه به افزایش توسعه گردشگری و پیامدهای مثبت و منفی آن بر شهر، نیروی انتظامی به عنوان مهم‌ترین سازمانی که مسئولیت برقراری امنیت را بر عهده دارد، نیز وارد عمل و بیش از پیش سعی می‌کند در افزایش امنیت منطقه تلاش کند. در همین رابطه و با توجه به داده‌های موجود، ۳۶/۴ درصد افراد به میزان زیاد و خیلی زیاد معتقد به رضایت‌مندی از عملکرد نیروی انتظامی در برقراری امنیت بوده‌اند (جدول ۳).

جدول ۳. رضایت‌مندی پاسخ‌گویان از امنیت اجتماعی در شهر تنکابن

مؤلفه‌ها	بسیار کم	کم	متوسط	زیاد	بسیار زیاد
ارزش‌های اخلاقی	۸/۳	۱۷/۷	۲۰/۸	۳۵/۵	۱۷/۷
اعتماد	۲/۲	۳۱/۲	۲۲/۶	۳۲/۳	۱۱/۹
ازدحام جمعیت و ترافیک	۶/۲	۳۰/۲	۳۸/۵	۱۶/۷	۸/۳
فرهنگ و آداب و رسوم	۳/۲	۳/۲	۴۲/۲	۳۰/۵	۳۸/۹
امنیت محیط زیست انسانی	۵/۲	۱۱/۵	۱۴/۶	۴۱/۷	۲۷/۱
رضایت‌مندی از عملکرد نیروی انتظامی	۱۲/۵	۱۷/۷	۳۳/۳	۳۰/۲	۶/۲

منبع: یافته‌های میدانی، ۱۳۹۳

- با توجه به داده‌های جدول ۴ می‌توان بیان کرد که بین توسعه گردشگری و تغییر در وضعیت امنیت در شهر تنکابن رابطه وجود دارد و این ادعا با سطح معناداری ۰/۰۴ و ۹۵ درصد اطمینان تأیید شده است. از طرفی، شدت این رابطه ۱۰ درصد و جهت آن منفی است. بر این اساس بین این ۲ متغیر رابطه ضعیف و معکوسی وجود دارد؛ یعنی با افزایش میزان توسعه گردشگری در منطقه، امنیت اجتماعی کاهش می‌یابد. از آنجا که گردشگران به عنوان یک عنصر بیگانه وارد یک منطقه می‌شوند، تا حدودی باعث برهم خوردن نظم و تعادل منطقه می‌گردند و عکس‌العمل جامعه میزبان را نسبت به خود برمی‌انگیزند. در نتیجه، با افزایش بیشتر حضور گردشگران در منطقه، شاهد مشکلات بیشتر در جامعه هستیم و این روند نیازمند برنامه‌ریزی دقیق‌تر است. البته با توجه به اینکه شهرهای ساحلی پراکندگی زیادی دارند، لذا کنترل کامل آنها برای مسئولان دشوار و از طرفی نیز با توجه به افزایش حضور گردشگران در منطقه در ایام مختلف سال، این مسائل به تبع مشکلات فراوانی را به همراه خواهد داشت. نتایج نیز این مسئله را ثابت می‌کند.

جدول ۴. تحلیل رابطه توسعه گردشگری و امنیت اجتماعی

نوع آزمون	سطح معناداری	شدت رابطه	وضعیت آزمون
پیرسون	۰/۰۴	-۰/۱۰۳	تأیید فرضیه
کندال	۰/۰۴	-۰/۱۰۸	تأیید فرضیه

منبع: یافته‌های میدانی، ۱۳۹۳

- برای درک بهتر وضعیت توسعه گردشگری و تأثیر آن بر امنیت اجتماعی جامعه میزبان، با استفاده از روش رگرسیون میزان تأثیر آن بر تک تک متغیرهای امنیت اجتماعی بررسی می‌گردد. با توجه به داده‌های جدول ۵، مشاهده می‌شود که گردشگری بیشترین تأثیر را با ۷۳ درصد بر فساد اخلاقی شهر تنکابن داشته است. به گونه‌ای که می‌توان بیان داشت با افزایش توسعه گردشگری در شهر، فساد اخلاقی (دزدی، بی‌بندوباری و مزاحمت‌های خیابانی) افزایش یافته است. در مرتبه بعدی می‌توان به کنترل نیروی انتظامی با ۴۱ درصد اشاره کرد. یعنی با توسعه گردشگری مأموران نیروی انتظامی بیشتر از گذشته در حفظ امنیت شهر تلاش می‌کنند. همچنین بی‌اعتمادی با ۳۷ درصد در مرتبه بعدی قرار دارد. به نوعی می‌توان بیان کرد که افراد جامعه میزبان با توسعه گردشگری در منطقه با یکدیگر بیگانه شده‌اند و اعتمادی که در گذشته بین مردم وجود داشته، اکنون کاهش یافته است.

جدول ۵. تأثیر گردشگری بر متغیرهای امنیت اجتماعی

Sig	مقدار T	Beta	مقدار B	
۰/۰۰۰	۲۵/۷۷	۰/۷۳۴	۱/۳۴	فساد اخلاقی (دزدی و فحشا و...)
۰/۰۱۱	۱۰/۸۷	۰/۲۵۹	۱/۱۸	از بین رفتن فرهنگ بومی
۰/۰۰۰	۱۵/۸۴	۰/۳۷۰	۱/۰۱	بی‌اعتمادی
۰/۰۳۶	۱۱/۷۱	۰/۲۵۹	۱/۱۵	امنیت محیط زیست انسانی
۰/۰۱۶	۲/۴۱	۰/۰۵۴	۰/۲۳	ازدحام جمعیت
۰/۰۰۰	۱۷/۰۶	۰/۴۱۵	۱/۷۲	امنیت پلیسی و کنترل نیروی انتظامی

منبع: یافته‌های میدانی، ۱۳۹۳

- میزان حمایت شهروندان و جامعه محلی از رشد و توسعه گردشگری همواره از الزامات پایه‌ای محسوب می‌شود. این موضوع در پژوهش حاضر واکاوی شده است. در این رابطه نتایج آزمون فریدمن نشان می‌دهد که در مجموع میزان حمایت جامعه نمونه (شهروندان تنکابن) از آینده توسعه گردشگری مطلوب است، اما بر اساس آزمون فریدمن می‌توان اذعان داشت که نماگر «استقبال شهروندان از گردشگران» با میانگین ۳/۲۴ در رتبه اول قرار دارد و نیز نماگر «تعامل با گردشگران» با میانگین ۲/۷۴ در رتبه ۵ قرار دارد. سطح معناداری محاسبه شده (۰/۰۰۱) هم وجود توافق ذهنی معنادار در بین جامعه نمونه را تأیید می‌کند. در واقع این نتایج نشان می‌دهد که هرچند جامعه محلی از آینده گردشگری حمایت

می‌کند، پایین بودن میزان تعامل سازنده را می‌توان به سبب آثار منفی حاصل از توسعه گردشگری مرتبط دانست. در همین رابطه، مشاهدات میدانی نشان می‌دهد در ایام تعطیل که رشد کمی گردشگری را به همراه دارد، با رفتار زیست‌محیطی مخرب گردشگران و انباشت زباله و نیز مشکلات ترافیکی، میزان رضایت‌مندی شهروندان کاهش پیدا می‌کند و نیز به دلیل مشکلات اجتماعی- فرهنگی، تعامل سازنده جامعه محلی با گردشگران کاهش می‌یابد (جدول ۶). برای تحلیل رابطه دو مؤلفه امنیت اجتماعی و میزان حمایت از توسعه گردشگری با توجه به ماهیت داده‌ها که فاصله‌ای است، از ضریب هم‌بستگی پیرسن استفاده شده است. میزان هم‌بستگی به دست آمده ۰/۵۴۵ و سطح معناداری به دست آمده ۰/۰۰۱ است. با توجه به این که خطای سطح معناداری به دست آمده کمتر از ۰/۰۵ است، می‌توان اذعان داشت که بین دو مؤلفه رابطه وجود دارد. یعنی به میزان افزایش امنیت، میزان حمایت شهروندان از آینده گردشگری افزایش می‌یابد و به تبع آن، توسعه گردشگری با روند صعودی همراه می‌شود (جدول ۷).

جدول ۶. نتایج آزمون فریدمن برای متغیرهای مؤلفه میزان حمایت جامعه میزبان از توسعه گردشگری

سطح معناداری	کای اسکوتر	رتبه	میانگین طبقات	
		۱	۳/۲۴	استقبال از ورود گردشگران
		۵	۲/۷۴	تعامل سازنده با گردشگران
۰/۰۰۱	۱۸/۹۸۳	۴	۲/۹۰	فعالیت در بخش گردشگری
		۲	۳/۱۳	حمایت از برنامه‌های دولت در راستای توسعه گردشگری در شهر
		۳	۳	تمایل به رشد گردشگری روزانه در مقابل توسعه گردشگری خانه‌های دوم

منبع: یافته‌های میدانی، ۱۳۹۳

جدول ۷. تحلیل رابطه امنیت اجتماعی و میزان حمایت از توسعه گردشگری

میزان حمایت از توسعه گردشگری		
	مقدار پیرسن	امنیت اجتماعی
۰/۵۴۵ (**)		
۰/۰۰۱	سطح معناداری	

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

منبع: یافته‌های میدانی، ۱۳۹۳

نتیجه‌گیری

شهرهای ساحلی از جمله مناطقی‌اند که به دلیل برخورداری از آب و هوای مناسب هر ساله پذیرای تعداد زیادی از گردشگران‌اند. با توسعه گردشگری در هر منطقه تغییر و تحولات اساسی رخ می‌دهد که به رشد و توسعه آن کمک

خواهد کرد. گردشگری اگر به درستی برنامه‌ریزی شود، برای رشد و توسعه مناطقی که امکانات صنعتی کمی دارند اهمیت زیادی دارد. توسعه گردشگری علاوه بر اینکه سود اقتصادی فراوان از جمله افزایش زمینه‌های اشتغال، بازار برای فروش محصولات بومی و... را برای جوامع به همراه دارد، پیامدهای منفی نیز داشته که اگر برنامه‌ریزی دقیق درباره آنها صورت نگیرد، مشکلات فراوان و جبران‌ناپذیری را به همراه خواهد داشت. تغییر در وضعیت امنیتی جامعه از جمله مشکلاتی است که در اثر توسعه گردشگری در منطقه به وجود خواهد آمد. با توسعه گردشگری و برهم خوردن نظم عمومی در جامعه طبیعتاً امنیت اجتماعی نیز با مشکل مواجه خواهد شد. از آنجا که حفظ امنیت پیش شرط توسعه در هر منطقه‌ای است، با برهم خوردن امنیت نه تنها گردشگری باعث توسعه منطقه نمی‌شود، بلکه مشکلات دیگری را نیز به همراه خواهد داشت. بنابراین در این تحقیق با توجه به نظریه‌های موجود در زمینه امنیت، همچون نظریه مولار، میتار و بری بوزان تأثیر گردشگری بر امنیت اجتماعی جامعه میزبان بررسی شده است. نتایج تحقیق نشان داد که از دیدگاه جامعه محلی، رشد گردشگری در سطح بالایی قرار دارد. نتایج دیگر تحقیق نشان داد که توسعه گردشگری در شهر تنکابن تأثیر منفی بر امنیت جامعه گذاشته و باعث کاهش امنیت اجتماعی شهر شده است. در همین زمینه مشخص شد که مهم‌ترین تأثیر گردشگری در منطقه تحت مطالعه تغییر در ارزش‌های اخلاقی (دزدی، سرقت و...) جامعه بوده است. در مرتبه بعدی، مهم‌ترین تأثیر از بین رفتن فرهنگ و آداب و رسوم، بی‌اعتمادی، آلودگی سواحل و ازدحام جمعیت است. این نتایج با یافته‌های لانگ و همکاران (۱۹۹۰)، روئمان (۱۹۸۷)، پیزام (۱۹۸۷)، علیقلی‌زاده (۱۳۸۷) و یافته‌های فوجی و ماک در منطقه‌های هائویی به نقل از شاهپوندی و همکاران (۱۳۹۰)، مبنی بر اینکه گردشگری منجر به افزایش ناامنی و جرایم می‌گردد، مطابقت دارد. همچنین نتایج نشان داد با توسعه گردشگری، نیروی انتظامی به عنوان نهاد برقراری نظم و امنیت در جامعه کنترل خود را بیشتر کرده است تا از این طریق بر مشکلات ناشی از افزایش حضور گردشگران در منطقه بکاهد. نتایج بررسی رابطه توسعه گردشگری با امنیت اجتماعی شهر بیانگر آن بود که بین آنها رابطه‌ای معکوس وجود دارد. به عبارتی، هر چه رشد گردشگری افزایش یابد، به همان میزان امنیت کاهش می‌یابد. در همین رابطه مشاهدات میدانی بیانگر آن است که چهره شهر تنکابن با توجه به نزدیکی به پایگاه جمعیتی مهم کشور در ایام تعطیل و حتی در حالت عادی در روزهای آخر هفته به دلیل حضور گردشگران عوض می‌شود. اما اوج فعالیت‌های گردشگری بیشتر در ایام گرم سال است. در این زمان میزان رضایت‌مندی از وضعیت امنیت اجتماعی شهر کم می‌شود و از دیدگاه جامعه نمونه، فساد اخلاقی و دزدی در ایامی که اوج حضور گردشگران است، افزایش می‌یابد (همخوانی با یافته‌های میلمان و پیزام، ۱۹۸۸؛ مک‌پیترز و استرانگ در میامی فلوریدا به نقل از علیقلی‌زاده، ۱۳۸۷). این وضع باید مورد توجه برنامه‌ریزان و مدیران مرتبط با گردشگری استان و شهر قرار گیرد، زیرا ادامه این روند در سال‌های آتی می‌تواند شدت این رابطه معکوس را افزایش دهد. همچنین نتایج نشان از آن داشت که بین دو مؤلفه امنیت و حمایت از توسعه گردشگری، هم‌بستگی بالایی وجود دارد که این نتیجه با یافته‌های هزار جریبی (۱۳۸۸)، مطابقت دارد.

در مجموع با توجه به نتایج پژوهش، ایجاد و تقویت نهادهای محلی به منظور همکاری در طرح‌ها و برنامه‌های گردشگری، تهیه و اجرای طرح‌های جامع و هدفمند گردشگری (با رویکرد محلی)، تعیین دقیق تعداد گردشگران واردشده به شهر به منظور سامان‌دهی گردشگران خصوصاً در اوج شلوغی و نیز استفاده از آن در برنامه‌ریزی و توسعه پایدار

گردشگری شهر لازم می‌نماید. همچنین، مشارکت دستگاه‌های انتظامی در تهیه و تصویب طرح‌های توسعه گردشگری و نهایتاً اتخاذ سیاست‌های نظارتی بیشتر به‌ویژه در مناطقی مانند سواحل که تجمع گردشگران وجود دارد، به منظور کاهش آثار منفی مخصوصاً آثاری که منجر به ناامنی می‌گردد، پیشنهاد می‌شود. چرا که ادامه چنین رفتارهایی از هر دو گروه گردشگران و شهروندان می‌تواند منجر به بی‌ثباتی امنیت شود و واکنش‌های منفی را به همراه داشته باشد. در این باره باید متذکر شد که واکنش‌های منفی برای جامعه گردشگر منتج به عدم حضور مجدد آنان خواهد شد و برای جامعه محلی هم منجر به عدم حمایت آنها می‌گردد.

منابع

- بردی آنازاد، رحیم؛ (۱۳۸۷). بررسی کارکردها و توانمندی‌های شهرهای ساحلی شمال ایران، مجله فضای جغرافیایی، شماره ۱۵، صص. ۷۵-۵۶.
- پاپلی یزدی، محمد حسین؛ سقایی، مهدی؛ (۱۳۸۵). گردشگری (ماهیت و مفاهیم)، انتشارات سمت، تهران.
- حاجی اسماعیلی، لیلا؛ مسعود کیان‌پور؛ (۱۳۹۳). امنیت گردشگری و مشکلات آن از دیدگاه مدیران دفاتر خدمات جهانگردی در استان اصفهان، مجله پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، شماره ۲، صص ۶۰-۴۵.
- حیدری، رحیم؛ (۱۳۸۹). مبانی برنامه‌ریزی صنعت گردشگری، انتشارات سمت، تهران.
- دلاور، علی؛ رضایی، علی محمد؛ احمدوند، علی محمد؛ (۱۳۸۶). بررسی مقایسه‌ای احساس امنیت در تهران بزرگ، یزد و کل کشور، فصلنامه امنیت، شماره ۴، صص ۱۸۶-۱۵۳.
- رجبی‌پور، محمود؛ (۱۳۸۲). درآمدی بر احساس امنیت در بستر امنیت عینی، فصلنامه دانش انتظامی، شماره ۱۸، صص ۷۵-۵۴.
- رنجبریان، بهرام؛ زاهدی، محمد؛ (۱۳۸۶). شناخت گردشگری، نشر چهارباغ، اصفهان.
- زکی، محمد؛ (۱۳۸۴). درآمدی بر جامعه‌شناسی جهانگردی و گردشگری، مجموعه مقالات اولین همایش سراسری نقش صنعت گردشگری در توسعه مازندران، تهران، نشر رسانش.
- شارپلی، ریچارد جولیا؛ (۱۳۸۰). گردشگری روستایی، ترجمه رحمت‌الله منشی‌زاده و فاطمه نصیری، نشر منشی، تهران.
- شاهبوندی، احمد؛ ریسی وانانی، رضا؛ سلطانی، مرضیه؛ (۱۳۹۰). تأثیر امنیت روانی و اجتماعی بر جذب گردشگران خارجی نمونه موردی گردشگران خارجی وارد شده به شهر اصفهان در سال ۱۳۸۹، فصلنامه نظم و امنیت انتظامی، شماره اول.
- ضیایی، محمود؛ تریبان، پونه؛ (۱۳۸۹). سنجش سطح قابل قبول تأثیرات منفی اجتماعی گردشگری بر جوامع محلی در ایران، مورد مطالعه سکونتگاه‌های روستایی حوزه تالاب پریشان، فصلنامه جغرافیا، شماره ۲۷، صص ۲۲۵-۲۰۵.
- علیقلی‌زاده فیروز جایی؛ ناصر، (۱۳۸۷). تأثیرات گردشگری بر ابعاد اقتصادی، اجتماعی و محیطی نواحی روستایی مطالعه موردی: نواحی روستایی بخش مرکزی شهرستان نوشهر، رساله دکتری دانشگاه تهران.
- قدرتی، حسین؛ سردارنیا، خلیل‌الله؛ ملتفت، حسین؛ برشد، عبدالمهدی؛ (۱۳۸۸). احساس امنیت اجتماعی، شبکه اجتماعی و نهادهای نظم و قانون، مطالعه موردی شهر مشهد، فصلنامه علمی پژوهشی انتظام اجتماعی، شماره ۴، صص ۲۶-۷.
- قدمی، مصطفی؛ (۱۳۸۶). مدل‌سازی توسعه شهری و گردشگری در چارچوب پایداری (نمونه مورد مطالعه: شهر کلاردشت)، رساله دکتری، دانشگاه تهران.
- قدیری معصوم، مجتبی؛ استعلاجی، علیرضا؛ پازوکی، معصومه؛ (۱۳۸۹). گردشگری پایدار (روستایی و عشایری)، انتشارات دانشگاه تهران، تهران.
- کامران، فریدون؛ نظر لو، سمیه؛ (۱۳۸۹). بررسی عوامل اقتصادی اجتماعی مؤثر بر احساس آرامش و امنیت اجتماعی زنان دانشجوی کارشناسی ارشد رشته جامعه‌شناسی دانشگاه‌های شهر تهران، فصلنامه پژوهش اجتماعی، شماره ۶، صص ۵۶-۴۳.
- مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰، سالنامه آماری، تهران.
- نبوی، سید عبدالحسین؛ حسین‌زاده، علی حسین؛ حسینی، سیده هاجر؛ (۱۳۸۹). بررسی عوامل اجتماعی و اقتصادی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی، مجله جامعه‌شناسی کاربردی، شماره ۴، صص ۹۶-۷۳.

نویدنیا، منیژه؛ (۱۳۸۵). تأملی نظری بر امنیت اجتماعی با تأکید بر گونه‌های امنیت، فصلنامه مطالعات راهبردی، شماره ۳۱، صص. ۷۳-۵۳.

نویدنیا، منیژه؛ (۱۳۸۲). درآمدی بر امنیت اجتماعی، فصلنامه مطالعات راهبردی، شماره ۱۹، صص. ۷۶-۵۵.

هزارجریبی، جعفر؛ (۱۳۹۰). احساس امنیت اجتماعی از منظر گردشگری، جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، شماره ۲، صص ۱۱۳-۱۲۸.

Boonyobhas A., 1996, Tourism planning concept for Ko Samui, Thailand: a sustainable environment development approach (Doctoral dissertation, Texas A&M University).

Hall, C. M., 2001, Trends in ocean and coastal tourism: the end of the last frontier?. *Ocean & Coastal Management*, 44(9), 601-618.

Long, P. T., Perdue, R. R., & Allen, L., 1990, Rural resident tourism perceptions and attitudes by community level of tourism. *Journal of travel research*, 28(3), 3-9.

Mansfeld, Y., & Pizam, A., 2006, *Tourism, Security and Safety: From Theory to Practice*, Elsevier

Marjavaara, R., 2008, Second home tourism. The root to displacement in Sweden.

Mathieson, A., & Wall, G., 1982, *Tourism, economic, physical and social impacts*. Longman.

Milman, A., & Pizam, A., 1988, Social impacts of tourism on central Florida. *Annals of Tourism Research*, 15(2), 191-204.

Pizam, A., 1978, Tourism's impacts: The social costs to the destination community as perceived by its residents. *Journal of travel research*, 16(4), 8-12.

Rothman, R. A., 1978, Residents and transients: community reaction to seasonal visitors. *Journal of Travel Research*, 16(3), 8-13.

Tarlow, P., 2014, *Tourism Security: Strategies for Effectively Managing Travel Risk and Safety*. Elsevier.

UNEP., 2009, Sustainable Coastal Doxe., 2010, <http://www.lincoln.ac.nz/About-Lincoln-University/outreach/Geography/tourism-impacts/>.